

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

Realismer i norsk samtidsprosa

van der Poll, S.

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):
van der Poll, S. (2009). Realismer i norsk samtidsprosa.

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <https://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

VIII KONKLUSJON

Den norske romanlitteraturen ved årtusenskiftet har en solid basis i den realistiske estetikken, men selve det realistiske spekteret er bredt. Denne realistiske litteraturen har inkorporert utviklingene den realistiske romanlitteraturen har gjennomgått i det 19. og 20. århundre. Samtidig viser den nyere realistiske litteraturen innflytelse fra både den modernistiske og den postmodernistiske litteraturen, slik at et begrep som postmoderne realisme blir en fristende betegnelse. Likevel mener jeg at dette begrepet er for generaliserende og for upresis til å beskrive den nyere realistiske romanlitteraturen med.

Det er helt klart at denne litteraturen kanskje er det beste beviset på at grensen mellom realisme og (post)modernisme ikke er så tydelig som særlig postmodernistene selv lenge har villet gi inntrykk av, og at det er mulig å blande de to estetiske mulighetene. Grunnen til at realisme ikke lenger kan betraktes som postmodernismens motsetning er vel først og fremst at postmodernismen er blitt en del av vår tidsalders oppfattelse av den sanselige verdens orden. De norske romanene befinner seg i et slags mellomfelt mellom essensialisme og postmodernismen: De er opptatt av å undersøke den samtidige norske virkeligheten, men glemmer ikke romanens 'skrivne egenart'.

Mange romaner påpeker seg selv som realisme, og det skjer ofte ved at de oppsøker den realistiske romanens randområder i sitt forsøk på å beskrive individets erfaringer i det moderne norske samfunn. Et samfunn som kjennetegnes av en utvisking av grensen mellom det private og det offentlige og av en iscenesettelse av det intime, noe både mediene og TV-programmene er et tydelig eksempel på. Romanene gir helt tydelig uttrykk for denne utviklingen. De konsentrerer seg nesten uten unntak om det "lille" i samfunnet, om enkeltindividet og dets erfaringer, slik det bestemmes i forhold til sine nærmeste omgivelser, slik at (det ofte svært problematiske) familielivet er et av de store temaer innenfor samtidslitteraturen.

Familielivet kan sies å være en konstant i den realistiske litteraturen, for også i den klassiskrealistiske litteraturen inntar det en sentral plass. Men i den nyere litteraturen betraktes familielivet enten så isolert at det ikke synes å peke utover seg selv eller opphever forfatterne grensen mellom det intime og det offentligheten ved å iscenesette det intime. Dette skjer især i de romanene som vektlegger den skrivne egenart. Romanene av Solstad, Saabye Christensen, Lande og Frobenius iscenesetter både

skriveprosessen og fortelleren, som i enkelte tilfeller er vanskelig å skille fra forfatteren, slik at deres romaner får en sterk performativ dimensjon. Dette medfører at romanene kan leses på flere plan. Leseren må forholde seg til denne henvendelse fra forfatteren/fortellere: Han eller hun kan godta sammenblandingen og akseptere teksten som et autentisk uttrykk fra forfatterens side, leseren kan også lese det som en lek eller nekte å gå med på prosjektet, og dermed åpner romanene opp for en ontologisk og epistemologisk pluralisme. Ved å tre inn i ulike roller og iscenesette seg selv, konstruerer og dekonstruerer Solstad og Frobenius romanverdenene sine.

Også de andre nyere realistiske romanene har en ontologisk basis, men byr samtidig på en ontologisk pluralisme, noe som understrekes av at romanformene de velger motsetter seg absoluttisme. Fosse velger den åpne romanformen uten slutt eller punktum, Saabye Christensens *Halvbroren* har en syklisk struktur. Og til og med de mer tradisjonelle realistiske romanene av for eksempel Petterson, Ullmann og Ørstavik understreker fortellingens relative sannhetsverdi.

Forskjellene til tross er likhetene mellom de ulike realismeuttrykkene slående. Begrepet *mellemfelt* har vist seg være svært funksjonelt. Nesten samtlige romanene forsøker å sette ord på deler av virkeligheten som vanskelig lar seg representere ved hjelp av en mer tradisjonell realistisk romanform. De søker derfor etter alternativer for å beskrive det som unndrar seg språklig representasjon. Alternativet Saabye Christensen, og med ham mange skittenrealister, og Hanne Ørstavik, Linn Ullmann og Per Petterson finner, er kroppen. Selv om måten de anvender kroppen på varierer – Ørstavik har for eksempel ingen groteske kropper som Saabye Christensen – fyller de en del av hullet språket etterlater seg. Dag Solstad tyr til romanens randsoner ved angivelig å tre ut og inn av fiksjonen ved å anvende fotnoter, og Fosse oppsøker eksistensens randsoner. Disse randsonene har til felles at de synes å befinne seg i et felt mellom fiksjonen og “virkeligheten”.

På denne måten forsøker den nyere realistiske litteraturen å overkomme den postmoderne litteraturens forestilling av verden som en rent tekstuell konstruksjon, men den ser ikke bort fra de litterære innsiktene modernismen og postmodernismen har medført. Realismen viser seg ved at forfatterne ikke avviser muligheten for en beskrivelse av virkeligheten, men de presenterer ikke et absolutt syn. De fornyer den realistiske estetikken ved å presentere flere meninger som kan dekonstrueres når de ikke

er holdbare lenger. En kan si at den nyere norske realistiske litteraturen ikke bare er pluriform i og med at realismeuttrykkene er mange, men også ved at den enkelte romanen viser at det ikke finnes ett språk å beskrive verden med.